

*Світлана Вікторівна МУРІНА,
молодший науковий співробітник
Інституту біографічних досліджень НБУВ
(Київ)*

БІОГРАФІЧНІ МАТЕРІАЛИ ПРО ДІЯЧІВ УКРАЇНИ В ІНТЕРНЕТ ПРОСТОРІ: ОГЛЯД ВІТЧИЗНЯНИХ САЙТІВ

Зроблено огляд вітчизняних сайтів, які містять біографічні матеріали про діячів України. Розглянуто структури найпопулярніших сайтів, біографічні дані яких можуть бути важливим джерелом при подальшому розгортанні УНБА.

Ключові слова: сайт, Інтернет, біографічна інформація, біографічні матеріали, Український національний біографічний архів.

Review of sites of our country, containing biographic materials about Ukrainian personalities, is completed. Structure of the most popular sites, which biographic data can become the essential source in case of UNBA further expansion, is examined.

Key words: site, Internet, biographic information, biographic materials, Ukrainian National Biographic Archive.

Проведен обзор отечественных сайтов, которые содержат биографические материалы о деятелях Украины. Рассмотрены структуры наиболее популярных сайтов, биографические данные которых могут быть важным источником в создании УНБА.

Ключевые слова: сайт, Интернет, биографическая информация, биографические материалы, Украинский национальный биографический архив.

Інтернет докорінно змінив життя всіх верств населення: педагогів, школярів, студентів, мандрівників, письменників, політиків, підприємців, референтів, журналістів та інших — загалом тієї частини людства, яка потребує постійного та зручного доступу до найрізноманітнішої інформації. Поступово відходять у минуле багатотомники традиційних енциклопедій, багатогодинні походи до бібліотеки, колекціонування довідників і словників. Практично будь-який факт можна знайти на одній зі сторінок Інтернету.

Кожному, хто вважає себе експертом у будь-якій сфері, необхідно бути в курсі подій і тенденцій у межах конкретної галузі,

постійно стежити за їхнім розвитком, чути думки інших експертів, відстежувати реакцію на них ЗМІ та громадськості загалом.

Нині найзручнішим, найшвидшим і найдоступнішим засобом для цього є Інтернет. Але його безмежність і швидкість, із якою з'являється, розповсюджується, трансформується та застаріває інформація, створюють іншу проблему — витрачається занадто багато часу та зусиль у намаганні відстежити всю потенційно важливу та цікаву інформацію й, водночас, немає певності, що вона є достовірною та вичерпною. Ця ситуація в моніторингу інтернет-простору призвела до того, що креативний та інноваційний у своїй суті IT-ринок запропонував ефективні механізми, а користувачі почали шукати власні шляхи розв'язання цих задач.

Проаналізувавши низку сайтів, на яких розміщено інформацію щодо життя видатних українців, як найбільш цікавих і доцільних для подальшого наповнення Українського національного біографічного архіву (далі — УНБА), ми маємо відзначити такі з них. Насамперед варта уваги Вікіпедія [2] — універсальна багатомовна безкоштовна веб-енциклопедія, що нині містить 17,6 млн. статей і не має реальних конкурентів. За даними дослідницької компанії Alexa, нині це сьомий за популярністю сайт у світі (в Україні — дев'ятий). Енциклопедія має 276 мовних версій (257 із них — активні), на трьох із яких (англійській, німецькій і французькій) понад мільйон статей. Найбільша Вікіпедія — англійська — містить понад 3,5 млн статей та отримує 54 % загального трафіку веб-енциклопедії (наступна за популярністю — японська — лише 10 %). Це також єдиний сайт із першої десятки найвідвідуваніших світових веб-ресурсів, яким керує громадська організація Wikimedia Foundation. Так само, як усі неприбуткові установи, фундація живе на пожертви та завдяки неоплачуваній праці тисяч волонтерів. Особливістю Вікіпедії є те, що вносити зміни до статей може будь-який користувач. Багатьох науковців обурює той факт, що пересічна людина може анонімно виправити статтю, написану фахівцем. Не дивно, що чимало викладачів у різних країнах забороняють своїм студентам використовувати Вікіпедію, вважаючи її ненадійним джерелом інформації.

Україномовна Вікіпедія з'явилася 2004 р. (із 2009-го нею опікується громадська організація «Вікімедіа Україна») і на сьогодні нараховує понад 254 тис. статей. За цим показни-

ком вона, звичайно, належить до своєрідного другого ешелону (16-те місце між фінською та чеською версіями), а от за темпами зростання відвіданих сторінок у листопаді 2010 р. вийшла на перше місце у світі серед 50 найбільших мовних розділів Вікіпедії. Українська Вікі популярніша за румунську, але менш популярна за в'єтнамську. Наведена вище статистика свідчить, що українська Вікі є найпоширенішим і найбільшим енциклопедичним ресурсом українською мовою. Щоправда, наші співвітчизники все ще віддають перевагу російсько- та англійськомовним версіям веб-енциклопедії. За статистичними даними Wikimedia Foundation, у четвертому кварталі 2010 р. українські користувачі Інтернету переглянули у Вікіпедії 67,4 % сторінок російською, 15,1 % – англійською та рівно 15 % – українською. Історія цих спостережень, однак, вказує на те, що частка переглядів російської Вікі в Україні зменшується, а української та англійської – зростає. Ця втішна тенденція свідчить передусім про самовіддану працю українських вікіпедистів. Станом на 30 листопада 2010 р. 20 033 зареєстровані користувачі української Вікіпедії зробили принаймні одне редагування. Проте основний обсяг робіт із творення енциклопедії виконує порівняно невелика група ентузіастів. Навесні 2010 р. на одного активного користувача української Вікіпедії припадало 126 статей. Серед 20 найбільших мовних версій за цим показником українців випереджають тільки каталонці (131 стаття).

Найбільші мовні версії Вікіпедії (на 12 січня 2011 р.):

Англійська — 3 526 798 статей

Німецька — 1 174 620 статей

Французька — 1 054 784 статей

Польська — 765 732 статей

Італійська — 763 184 статей

Японська — 727 466 статей

Іспанська — 699 867 статей

Португальська — 666 400 статей

Нідерландська — 665 091 статей

Російська — 648 506 статей

Шведська — 382 847 статей

Китайська — 340 229 статей

Каталонська — 302 682 статей

Норвезька — 287 091 статей

Фінська — 259 544 статей

Українська — 254 011 статей
Чеська — 183 651 статей
Угорська — 180 875 статей
Румунська — 154 808 статей
Турецька — 153 625 [2] статей

Таким чином, попри всі недоліки Вікіпедії, сайт є одним із важливих джерел подальшого наповнення окремих рубрик УНБА.

Важливу з погляду наповнення УНБА інформацію містить російськомовний сайт «Крымский виртуальный некрополь» [6], на якому систематизовано відомості щодо осіб, похованих на старовинних і сучасних кладовищах Севастополя та Криму, а також у братських могилах та у військових меморіалах 1941–1945 рр. Пошук на сайті здійснюється за алфавітним покажчиком, тематичним і географічним каталогом. Тематичний каталог містить такі рубрики: Афганська війна, Велика Вітчизняна 1941–1945 рр., місцеві меморіальні некрополі, госпітальні захоронення 1941–1947 рр., існуюче кладовище, Кримська війна (1854–1955), одиночні могили, пам'ятні знаки, загиблі у боротьбі за встановлення радянської влади 1918–1920 рр., старі місцеві кладовища Криму, екіпажі підводних човнів та екіпажі літаків. У короткій довідці про персоналію подана інформація щодо років життя та смерті, місця народження та смерті, дефініції, нагороди, місця розташування поховання та іконографію. Особливістю сайту є те, що інформація про персоналії подається не вичерпно, а вузько спеціалізовано. Стосовно окремих персоналій виявлено тільки інформацію про роки життя та місце поховання. Найповніша інформація є в тому випадку, коли прикріплено матеріали з архівної довідки. На загал, цей проект довготерміновий і на сайті будуть постійно виявлятися оновлення.

Ще один подібний російськомовний сайт — «Некрополи Киева» [8], присвячений похованням видатних людей на кладовищах міста Києва. Відомості на сайті структуровані у вигляді списків за кладовищами, звідки можливо потрапити безпосередньо на сторінки зі світлинами з поховань. На сайті представлена інформація з Байкового, Биковнянського, Дарницького, Звіринецького, Корчеватського, Лісного, Святошинського, Совського, Солом'янського, Софійсько-Борщагівського, Шулявського кладовищ, а також міського кладо-

вища «Берковці», кладовища Пуща-Водиця, Лук'янівського військового кладовища та щодо окремих захоронень і парку Вічної Слави. Списки поховань на кожному кладовищі розташовані в алфавітному порядку. По кожній персоналії вміщено світлину та докладну біографічну довідку, що містить інформацію про роки життя, місце народження та смерті, основні етапи життя, навчальні заклади, нагороди та премії особи. На сайті розміщено близько 1 тис. імен, дані яких видаються важливими для подальшої роботи з наповнення УНБА. Сайт постійно оновлюється, оскільки автори проекту активно займаються подальшим пошуком і наповненням сайту.

Привертає увагу також україномовний Інтернет-проект, присвячений Героям України – «Герої України» [3]. Пошук на сайті відбувається за абеткою або за датою нагородження. Кожна персоналія Героя України містить: світлину, дати народження та смерті, номер Указу Президента та дату присвоєння звання, а також докладну біографічну довідку. За цей час звання Героя України були удостоєні 254 особи, біографії яких викладені на цьому сайті. Також ресурс містить статистичні дані. На жаль, інформація про окремі з них досить обмежена. Це стосується, насамперед, представників промисловості (В. Л. Бондарев, М. В. Гордовенко) та сільського господарства (К. І. Гордейчук), алероботанадцимінтернет-проектотриває.

Так само україномовний сайт «Лексика – українські енциклопедії та словники» [7] містить електронні версії низки українських енциклопедій і словників. На сьогодні це: «Українська радянська енциклопедія» (К., 1977–1985), «Юридична енциклопедія» за ред. Ю. С. Шемшученка (К., 1998–2004) та «Енциклопедичний словник-довідник із туризму» (К., 2006). Пошук на сайті здійснюється за абеткою. Інформація викладена у повному обсязі та цілком відповідає книжковому варіанту. За умови подальшого наповнення цей сайт може стати важливим джерелом подальшої роботи в межах УНБА.

Цікавим, на наш погляд, є також україномовний сайт «Українці в світі» [9], створений Всеукраїнським об'єднанням «За помісну Україну» у межах проекту «Українці в світі», що покликаний зібрати та систематизувати відомості про духовних подвижників України від доби Київської Русі до сьогодення. Мета проекту – представити сучасникам відомих і невідомих діячів у різних сферах людської діяльності, вихідців

із України, які відіграли помітну роль в історії світової культури. Сайт має зручну структуру. Пошук можливо здійснювати за абеткою, століттям, регіоном, сферою діяльності чи ключовим словом. Кожна персоналія містить іконографічні матеріали та ґрунтовну біографію, що висвітлює основні етапи життя та творчості особи. Автори проекту продовжують роботу з наповнення сайту та вдосконалення його структури.

Інститутом історії України Національної академії наук України створений україномовний сайт «Інститут історії України Національної академії наук України» [5], що містить чимало корисної інформації, найважливішою з якої для потреб розгортання УНБА видаються електронні версії низки видань. Насамперед, йдеться про «Енциклопедію історії України» (К., 2003–2011). На даний момент на сайті розміщена її електронна версія до літери «К» (майже половина) та забезпечений доступ до 7447 повних текстів статей при загальному обсязі ЕІУ 12707 статей. Проект планується завершити у 2013 р. Сайт постійно оновлюється та доповнюється.

Україномовний сайт «Збірник. Історія України ІХ–XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації» [4], створений у межах проекту електронної бібліотеки, є добіркою електронних книг і текстів, об'єднаних проголошеною тематикою та спільною ідеєю, що полягає у прагненні зібрати якомога більшу кількість творів української писемності не як випадковий набір текстів різних часів та авторів, а як цілісний масив, завдяки якому ставала б зрозумілою єдність, спадковість і тотожність української літератури, попри очевидні розриви в мовному кодї та наявні перервності в традиції. Ця ідея обумовлює зокрема і структуру сайту. Пошук здійснюється за розділами: «Літописи», «Мовознавство», «Історія», «Давня українська література», «Тарас Григорович Шевченко», «Політологія», «Літературознавство», «Граматики та лексикони», «Історичні мапи». У розділі «Літописи», що є основним на сайті, зібрані літописи, хроніки та історичні документи. На цей час це: «Літопис руський» (Іпатський список), «Новгородський перший літопис», «Лаврентієвський літопис», «Литовсько-білоруські літописи» та «Літопис Самовидця». Розділи «Історія» та «Літературознавство» покликані надати необхідну довідкову інформацію про концепції, моделі та рівень дослідження українського культурного, літературного та

державотворчого процесу. Тут представлені класичні твори М. Грушевського, Д. Чижевського, О. Оглоблина, З. Когута і Л. Войтовича. Суттєва увага приділяється на сайті також історії української літературної мови. Так, розділ «Мовознавство» містить праці І. Огієнка, В. Русанівського, Ю. Шевельова та електронну версію «Енциклопедії української мови» (К, 2000). У процесі роботи над проектом виявилось, що літературно-історичних матеріалів явно замало для виконання поставленої мети. Щоб структура сайту набула теперішнього вигляду, для історико-політологічних праць був виділений окремий розділ «Політологія». Художня література та додаткові тексти знаходяться у розділі «Бібліотека». Таким чином, розміщені матеріали поділяються на основні (історія України IX–XVIII ст., першоджерела та інтерпретації) та додаткові (розділ «Бібліотека»). Сайт має зручну структуру та досить велику кількість матеріалів.

Таким чином, навіть побіжний огляд вітчизняних сайтів, які містять біографічні матеріали про діячів України, свідчить, що, хоча майже всі ці ресурси знаходяться у стадії наповнення, вони вже є важливим джерелом формування матеріалів до УНБА. А завдання Інституту біографічних досліджень НБУВ – створити найавторитетніший у межах українського сегменту мережі Інтернет вітчизняний біографічний інформаційний ресурс, використовуючи різні способи взаємодії з іншими біографічними ресурсами – від взаємного користування біографічною інформацією до активної співпраці в інформаційній і технологічній площині. Початковим результатом цього могло б стати системне (чи навіть автоматичне) інформування про додані чи оновлені дані, в яких зацікавлені сторони.

1. *Вікімедія* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://wikimediafoundation.org/wiki/Home>. – Назва з екрана.
2. *Вікіпедія* : Вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki> – Назва з екрана.
3. *Герої України* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrgeroes.narod.ru>. – Назва з екрана.
4. *Ізборник*. Історія України IX–XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua>. – Назва з екрана.
5. *Інститут історії України Національної академії наук України* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.history.org.ua>. – Назва з екрана.

6. *Крымский виртуальный некрополь* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kiev-necropol.narod.ru>. – Назва з екрана.
7. *Лексика – українські енциклопедії та словники* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://leksika.com.ua>. – Назва з екрана.
8. *Некрополи Киева* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kiev-necropol.narod.ru/> – Назва з екрана.
9. *Українці в світі* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrainians-world.org.ua>. – Назва з екрана.

Муріна С. В. Біографічні матеріали про діячів України в Інтернет просторі: огляд вітчизняних сайтів

Ключові слова: сайт, Інтернет, біографічна інформація, біографічні матеріали, Український національний біографічний архів.

З урахуванням невпинності та швидкості появи, розповсюдження, трансформації та старіння інформації окреслено проблему значних затрат часу та зусиль задля відстеження всієї потенційно важливої та цікавої інформації. Вказано на психологічний дискомфорт («страх неповноти пошуку») під час фахового пошуку інформації в мережі Інтернет. Зроблено огляд вітчизняних сайтів, які містять біографічні матеріали про діячів України, а також розглянуто структури найпопулярніших сайтів, біографічні дані яких можуть бути важливим джерелом при подальшому розгортанні УНБА.

Murina S.V. Biographic materials about Ukrainian personalities in the Internet cyberspace: review of sites of our country

Key words: site, Internet, biographic information, biographic materials, Ukrainian National Biographic Archive.

The problem of significant expenditures of time and efforts for the purpose of tracing all potentially important and interesting information is outlined with consideration of its continuity and rate of appearance, distribution, transformation and ageing. Psychological discomfort (“horror of search incompleteness”) is remarked during professional search of information in Internet. Review of sites of our country, containing biographic materials about famous Ukrainian personalities, is carried out and also structure of the most popular sites, which biographic data can become an essential source in case of UNBA further expansion, is examined.

Муріна С. В. Биографические материалы о деятелях Украины в Интернет пространстве: обзор отечественных сайтов

Ключевые слова: сайт, Интернет, биографическая информация, биографические материалы.

С учётом безостановочности и быстроты появления, распространения, трансформации и старения информации очерчена проблема значительных затрат времени и усилий с целью определения всей потенциально важной и интересной информации. Указано на психологический дискомфорт («страх неполноты поиска») во время профессионального поиска информации в сети Интернет. Сделан обзор отечественных сайтов, которые содержат биографические материалы о деятелях Украины. Рассмотрены структуры наиболее популярных сайтов, биографические данные которых могут быть важным источником в создании УНБА.